

Пашинська Людмила Михайлівна,
доцент кафедри української філології
Київського національного лінгвістичного
університету, кандидат філологічних наук,
доцент;

Школа Галина Миколаївна,
доцент кафедри української філології
Київського національного лінгвістичного
університету, кандидат філологічних наук,
доцент

АСПЕКТИ ВЖИВАННЯ ФЕМІНІТИВІВ

В одному з параграфів нової редакції «Українського правопису» йдеться про творення іменників на позначення осіб жіночої статі – фемінітивів. Фемінітиви – це іменники, які називають жінок за посадою, професією, національністю, сімейним чи родинним статусом. Утворюються такі назви від іменників чоловічого роду за допомогою суфікса *-к(а)* (*дизайнерка, редакторка, студентка, фігуристка*), *-иц(я)* (*верстальниця, порадиця, -ин(я)* (*кравчиня, продавчиня, майстриня*), *-ес(а)* (*поетеса, патронеса*) [3, с. 39–40]. «Український правопис» наводить мовні засоби, за допомогою яких в українській мові протягом багатьох десятиліть, а то й століть, утворюються слова на зразок *співачка, порадиця, поетеса* та ін., які вже усталилися, але не дає рекомендацій щодо творення нових фемінітивів.

Але новітні фемінітиви набирають швидких темпів поширення і вживання в сучасному мовному просторі, і це природний процес, адже українські жінки на рівні з чоловіками беруть активну участь у державному, громадському, політичному житті, напр.: *Денутатка Київської міської ради, медик підрозділу Збройних сил України Аліна Михайлова, надає першу невідкладну медичну допомогу пораненим на передовій* (Київська міська рада, 04.07.2022); *Вікторія Лешенко та директорка* індустріальної платформи *DOCU/ПРО, програмерка, членкиня* Відбіркової ради *Docudays UA* *Дарія Бассель представили українське кіно на Sheffield Doc/Fest* (Україна молода, 01.07.2022); *Режисер Олег Сенцов та юристка* Вероніка Вельч одружилися (Україна молода, 06.07.2022); *Найвідомішою політикинею киеворуської доби вважають княгиню Ольгу* (Гендер в деталях, 03.01.2022).

Часто вживаними стають фемінітиви *амбасадорка, інженерка, волонтерка, журналістка, президентка, програмістка, банкірка, докторка, консультантка, кураторка, міністерка, редакторка, спікерка, прем'єрка, адвокатка, експертка*. Значно побільшало фемінітивів і на *-ин(я)*: *виборчиня, знавчиня, історикиня, фахівчиня, філологиня, членкиня, видавчиня, політикиня, критикиня, педагогиня*. На думку Тараненка О. О., творення назв жінок із цим суфіксом актуалізувалося, бо вони, на відміну від фемінітивів на *-к(а)*, не мають відтінку розмовності, а надають натомість певну стильову

піднесеність, пор.: *богиня, героїня, графиня, княгиня* [2]. Суфікс *-ин(я)* досить давній за віком і побутував іще в праслов'янській мові.

Щодо творення і доцільності вживання фемінітивів з'являються рекомендації і від інших науковців. Так Городенська К. Г. зауважує, що називати жінку, яка працює на посаді заступника директора, *заступницею* не можна, тому що це слово узвичаєне в українській мові зі значенням «та, хто захищає кого-небудь, захисниця». Отже, *заступник* є правильною офіційною назвою посади жінки, яка заступає керівника чого-небудь, пор.: *Марія Миколаївна – заступник директора; Валентина Василівна – заступник міністра; Оксана Романівна – заступник декана* [1, с. 148–149].

Професорка Баган М. П. коментує вживання слів *колега, колежанка, колегиня*. *Колега* в українській мові – іменник спільного (жіночого й чоловічого) роду, тому його вживають на позначення осіб обох статей. Але у мовленні засобів масової комунікації, у соцмережах, приватному спілкуванні помітна тенденція до вживання фемінізованих назв *колежанка* і *колегиня* [4]. Напр.: *Колежанки з громадської організації підтримали ініціативу жінки* (Україна молода, 28.07.2022); *Депутат таким чином вирішив відволіктися від виступу колегині* (Кременчуцька газета, 09.09.2021). Названі фемінітиви *колежанка* і *колегиня* не є коректними, адже слово *колега* і так є іменником жіночого роду, а додавання суфіксів зі значенням жіночого роду *-к(а), -ин(я)* призводять до утворення надфемінізованих, плеонастичних назв. За аналогією не утворюємо фемінітивів від іменників *староста, суддя, голова, листоноша*, а також від слова *бізнесвумен*, яке безпосередньо називає жінку.

Як бачимо, процес творення фемінітивів має бути виваженим, адже може суперечити правилам милозвучності української мови, внаслідок чого утворюватимуться слова, які або важко вимовлятимуться, або звучатимуть образливо, набуватимуть відтінку зневажливості, напр.: *математикиня, політикеса*.

Варто також пам'ятати, що, крім вище згаданих суфіксів, існують й інші способи передачі назв осіб жіночої статі, а саме:

1) *пан / пані* + іменник – назва професії: *пан посол / пані посол, пан лікар / пані лікар, пан професор / пані професор*;

2) прикметник, займенник і числівник прикметникової форми + іменник – назва професії: *досвідчений адвокат / досвідчена адвокат, дипломований програміст / дипломована програміст, цей куратор / ця куратор, перший спікер / перша спікер*;

3) іменник – назва професії + дієслово: *колега переїхав / колега переїхала, сержант доповів / сержант доповіла*;

4) іменник – назва професії + чоловіче чи жіноче ім'я: *видавець Олексій / видавець Марина, професор Олександр Богданович / професор Катерина Максимівна*.

Отже, фемінітиви притаманні українській мові, зафіксовані словниками української мови. Щодо фемінітивів-неологізмів, які

широко вживаються в мас-медійному просторі, то вони мають пройти соціальну апробацію й потребують коментарів фахівців та унормування в написанні.

Список використаних джерел

1. Городенська К. Українське слово у вимірах сьогодення. Київ, 2019. 208 с.
2. Кислюк Л. Жінка-космонавт чи космонавтка? (До проблеми норми творення назв осіб жіночої статі). Київ, 2013. С. 114–118.
3. Тараненко О. О. Актуалізовані моделі в системі словотворення сучасної української мови (кінець ХХ–ХХІ ст.). Київ, 2015. 248 с.
4. Український правопис. Київ, 2019. 392 с.
5. URL: <https://m.facebook.com/groups/477299644435672/>.

Пащук Раїса Іллівна,

завідувач кафедри юридичної лінгвістики та практичної психології Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка, кандидат філологічних наук, доцент;

Васильєва Галина Йосипівна,

старший викладач кафедри юридичної лінгвістики та практичної психології Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка;

Максименко Ольга Володимирівна,

доцент кафедри юридичної лінгвістики та практичної психології Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка, кандидат філологічних наук, доцент

НОРМАТИВНІСТЬ СЛОВОВЖИВАННЯ ЯК ОДИН ІЗ ЗАСОБІВ КУЛЬТУРИ МОВЛЕННЯ ПРАВНИКІВ

Мова, як жоден інший предмет, найглибше сягає в підсвідомість людини, формує її, удосконалює, сприяє формуванню національної тожсамости, національної свідомости, мовної стійкості.

Саме національно свідома, комунікативно професійно орієнтована особистість здатна зреалізувати свій творчий потенціал на потреби держави.

Одним із професійних якостей фахівця будь-якої галузі є володіння лексичними нормами й безпосереднє дотримання їх у комунікативній діяльності.

Питання рівня культури мовлення дослідники зазвичай розглядали як нормативність/ненормативність. Визначальними рисами норми мови, зокрема літературної, є стабільність, дотримання